

Burgerschapsplan 2025-2026

laatst geëvalueerd: dec 2025

Inleiding

Voor je ligt het beleidsdocument Burgerschap van de Gerhardschool. Op onze school is burgerschap een belangrijk onderdeel van de schoolcultuur en het curriculum. Bij ons kunnen leerlingen oefenen met de democratische waarden. Wij streven ernaar onze leerlingen inzicht te geven in de wereld om hen heen en ze zelfvertrouwen te geven om te participeren, zodat ze uiteindelijk een positieve bijdrage willen leveren aan de maatschappij.

In dit document vind je allereerst onze visie op burgerschap en de context van de school. Wat voor leerlingen hebben wij in huis en wat betekent dat voor ons burgerschapsonderwijs? Aan de hand van onze visie en schoolcontext hebben we met het team einddoelen opgesteld. Aan de hand hiervan hebben we een leerlijn burgerschap geschreven, met passend aanbod voor onze leerlingen. Hierin spelen ook verschillende onderdelen van onze schoolcultuur een belangrijke rol. Tot slot beschrijven wij hoe we ons burgerschapsonderwijs willen gaan evalueren en hoe we de kwaliteit gaan waarborgen.

In de eerste bijlage staat per doel uitgewerkt wat het precieze aanbod daarop is. In de tweede bijlage hoe we voor de leerlingen hun groei op het gebied van burgerschap inzichtelijk gaan maken. En ten slotte, in de derde bijlage, hoe onze eigen doelen aansluiten op de actualisatie van de kerndoelen burgerschap.

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Visie	4
Context	4
Doelen	5
Leerlijn	6
Aanpak & Aanbod	10
Blink Wereld & Blink Taal	10
Kwink	10
Kriebels in je buik SO	11
Gymlessen	11
Techniek en ICT	11
Gastlessen en projecten	12
Jeugdjournaal	12
Schoolcultuur	12
Evaluatie en zichtbaarheid	14
Bijlage 1: Aanbod per doel en bouw	16
Bijlage 2: Concept evaluatie groeimap	40
Bijlage 3: schooldoelen & kerndoelen	44

Visie

Op onze school staan de kernwaarden respect, veiligheid en verantwoordelijkheid centraal. Ook in ons burgerschapsonderwijs komen deze kernwaarden uiteraard terug. Wij willen onze leerlingen bewust maken van hun rol als actief lid van de samenleving. We stimuleren hen om op een verantwoordelijke manier een bijdrage te gaan leveren. Onze school zien wij als een oefenplaats, waar leerlingen leren verantwoorde keuzes te maken met oog voor anderen. We oefenen in het hebben van respect voor elkaar. Binnen onze schoolcultuur spelen de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat (vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit) een belangrijke rol. We vinden het belangrijk dat leerlingen vertrouwen ontwikkelen in hun eigen kunnen, zich solidair tonen met hun medemensen en leren omgaan met onderlinge verschillen. In ons onderwijs maken onze leerlingen kennis met de democratie en de bredere maatschappij waarin zij leven. Als school streven wij ernaar dat iedere leerling zich gezien voelt, zich veilig weet en zich verbonden voelt met de samenleving. Zodat iedereen uiteindelijk een positieve bijdrage kan gaan leveren.

Context

De Gerhardschool is een school voor Speciaal Onderwijs (SO cluster 4). Onze school biedt onderwijs aan kinderen van 4 t/m 12-13 jaar. De doelgroep bestaat uit leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte op het gebied van gedrag. Ze hebben moeite met het reguleren van emoties en hebben een laag zelfbeeld. Veel leerlingen hebben moeite met zich concentreren, tot werken te komen of dat het leren niet vordert. Leerlingen kunnen het gevoel hebben dat ze nergens echt welkom zijn, denken overal de schuld van te krijgen, hebben minder vertrouwen in zichzelf en kunnen snel in conflict raken met leerkrachten of andere leerlingen. De veerkracht- het vermogen om te gaan met tegenslag- is over het algemeen verlaagd.

Bijna altijd is er sprake van 'complexe problematiek'. Een groot deel van onze leerlingen heeft al veel meegemaakt, zowel op school als soms ook thuis. Er is veelal sprake trauma en hechtingsproblematiek. Vanuit onderzoek (Target 4) blijkt dat een groot deel van onze leerlingen opgroeit in armoede. Hierdoor is de wereld van onze leerlingen vaak klein. Wij zien het als onze taak om de wereld van onze leerlingen te vergroten. Ook zien we dat leerlingen veel gebeurtenissen hebben meegemaakt (ook in hun jongere jaren) die veel stress opleveren, zoals bijvoorbeeld meerdere schoolwisselingen, nare ervaringen op school, een scheiding, het verlies van een dierbare, of dat leerlingen te maken hebben (gehad) met agressie of verwaarlozing. Onze leerlingen laten vaak externaliserend gedrag zien vanuit (faal)angst, ingrijpende levenservaringen of hechtingsproblematiek. Naast de gedragsproblemen hebben sommige leerlingen ook problemen met het leren. We zien dat veel leerlingen leerachterstanden en hiaten hebben opgelopen als gevolg van gemiste onderwijstijd. Daarnaast kan er sprake zijn van een specifieke leerstoornis (zoals dyslexie) of van een laag intelligentieniveau.

Leerlingen zijn het vertrouwen in de wereld om hen heen verloren. Door de gedragsproblemen die hieruit voortkomen dreigt het kind de aansluiting met de maatschappij te missen. Hierin heeft ons burgerschapsonderwijs dus een grote opdracht.

Daarnaast zijn wij cultureel gezien een hele diverse school. Wij zien diversiteit als een kracht en vinden het mooi dat we zoveel verschillende culturen in huis hebben. Het grootste deel van onze leerlingen heeft een Surinaamse achtergrond, maar we hebben ook veel leerlingen met een Arabische achtergrond, Joodse leerlingen, Oost-Europese leerlingen, enkele Aziatische leerlingen en leerlingen met een volledig Nederlandse achtergrond. Het merendeel van de leerlingen is in Nederland geboren. De leerlingen zijn trots op hun achtergrond, maar voelen zich niet altijd onderdeel van de Nederlandse samenleving door ervaringen met discriminatie en vooroordelen. Hierdoor is dit ook een belangrijke pijler van ons burgerschapsaanbod.

Tot slot krijgen de meeste van onze leerlingen niet veel kennis vanuit huis mee over onze democratie en rechtsstaat. Kort gezegd hebben de meeste ouders te veel aan hun hoofd, om hier mee bezig te zijn of om hun kinderen in mee te nemen. Enkele kinderen hebben wel veel kennis over de samenleving. Wij zien het als onze taak om al onze leerlingen over voldoende kennis en vaardigheden te laten beschikken, zodat ze in de toekomst net zo goed kunnen participeren als iedere andere burger in Nederland.

Doelen

Gezien onze populatie en visie zijn wij gezamenlijk met het team tot de onderstaande burgerschapsdoelen gekomen. Onder elk doel staat een toelichting waarom wij dit doel voor onze school en onze leerlingen belangrijk vinden. Daarnaast hebben we ook gekeken naar de SLO-doelen burgerschap. De koppeling hieraan staat in bijlage 3.

1. De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.

Doordat onze leerlingen veelal negatieve levenservaringen hebben gehad, is het allereerst van belang dat ze zelfvertrouwen krijgen, het gevoel hebben dat ze er mogen zijn en ontdekken waar ze goed in zijn. Pas als ze deze vaardigheden hebben, kunnen ze een bijdrage gaan leveren aan de maatschappij.

2. De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn.

Onze school en samenleving zijn divers. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen respect hebben voor mensen die niet op hen lijken. Door de diversiteit die wij in huis hebben en hoe we hier samen mee omgaan, kan onze school hierin een oefenplaats zijn voor de rest van het leven.

3. De leerlingen zijn zich bewust van hun gedrag en kunnen de juiste keuzes maken voor zichzelf en voor hun omgeving.

Onze leerlingen hebben over het algemeen moeite om hun gedrag positief af te stemmen op hun omgeving. Wij vinden het belangrijk dat ze hierin de juiste keuzes leren maken en de gevolgen inzien van hun handelen op hun omgeving. Zodat ze een positieve bijdrage kunnen leveren.

4. **De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.**

Onze leerlingen krijgen over het algemeen weinig vanuit huis mee over onze democratie, rechtsstaat en thema's die spelen in de samenleving. Desondanks zijn ze hier wel in geïnteresseerd en hebben ze er alle recht op om ook de volledige kennis en vaardigheden mee te krijgen om later actief te kunnen participeren. Hierin hebben wij dus een groot gat van kennis en vaardigheden te vullen. Ook merken wij dat onze leerlingen, door onder andere armoede problematiek, weinig buiten hun directe leefomgeving komen, wij hun het ook belangrijk om ze meer van de wereld en onze samenleving te laten ervaren.

Leerlijn

Om inzicht te krijgen in wat we per bouw van de leerlingen moeten verwachten om de einddoelen te behalen hebben we een leerlijn opgesteld, waarin we tussendoelen hebben opgesteld voor de onderbouw, middenbouw en bovenbouw. Ook hebben we deze doelen uitgesplitst in kennis, houdingen en vaardigheden.

Doel 1: De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.			
	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Bovenbouw Groep 7 - 8
Kennis	De leerlingen kennen kenmerken van zichzelf.	Leerlingen kennen verschillende eigenschappen en vaardigheden die mensen kunnen hebben. Leerlingen hebben kennis over hun eigen (culturele) achtergrond, hun sterke en minder sterke eigenschappen.	Leerlingen weten wat hun inspiratiebronnen en drijfveren zijn. En hebben een beeld van hun eigen identiteit.
Vaardigheden	Leerlingen kunnen iets over zichzelf vertellen aan de klas.	Leerlingen kunnen hun eigen doelen formuleren en deze met anderen delen. Leerlingen kunnen vragen stellen en vertellen over hun eigen culturele achtergrond en religie.	Leerlingen weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen. En kunnen vanuit daar persoonlijke doelen en actieplannen voor zichzelf opstellen. Leerlingen kunnen onderzoek doen naar hun eigen culturele achtergrond en religie.
Houding	Leerlingen ontwikkelen een positieve houding	Leerlingen kunnen zich constructief verhouden tot hun eigen sterke en	Leerlingen hebben zelfvertrouwen in hun capaciteiten en ambities.

Doel 1: De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Bovenbouw Groep 7 - 8
	ten opzichte van zichzelf.	minder sterke eigenschappen. Leerlingen zijn nieuwsgierig naar hun eigen (culturele) achtergrond.	Leerlingen kunnen constructief omgaan met hun goede en minder goede eigenschappen.

Doel 2: De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Bovenbouw Groep 7 - 8
Kennis	Leerlingen weten dat iedereen uniek is en zijn eigen vaardigheden en achtergrond heeft.	Leerlingen kennen verschillende culturen, religies en denkwijzen.	Leerlingen kennen verschillende culturen, religies en denkwijzen. En kunnen hier overeenkomsten en verschillen tussen benoemen.
Vaardigheden	Leerlingen kunnen hun eigen grenzen aangeven op een aardige manier. En kunnen luisteren naar de grenzen van een ander.	Leerlingen kunnen luisteren en reageren op de grenzen van een ander. Leerlingen gaan met behulp van de leerkracht respectvol in gesprek over verschillen tussen klasgenoten.	Leerlingen kunnen zelfstandig en respectvol in gesprek met mensen die anders denken/zijn.
Houding	Leerlingen zijn aardig voor vrienden die anders zijn.	Leerlingen zijn aardig voor klasgenoten die anders zijn.	Leerlingen zijn aardig voor mensen die anders zijn.

Doel 3: De leerlingen zijn zich bewust van hun gedrag en kunnen de juiste keuzes maken voor zichzelf en voor hun omgeving.			
	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Bovenbouw Groep 7 - 8
Kennis	Leerlingen kennen de klassenregels.	Leerlingen kennen de PBS regels van school. Leerlingen kennen de gedragsregels online.	Leerlingen kennen de normen en waarden binnen de samenleving. Leerlingen weten waarin de online wereld verschilt van de echte wereld. Leerlingen kennen de consequenties van negatief online gedrag.
Vaardigheden	Leerlingen houden zich aan de klassenregels met behulp van de leerkracht.	Leerlingen houden zich aan de PBS regels met behulp van de leerkracht. En kunnen op eigen gedrag reflecteren. Leerlingen kunnen online respectvol communiceren.	Leerlingen houden zich uit eigen beweging aan de PBS regels. Leerlingen kunnen inzien wat voor impact hun eigen gedrag heeft op een ander. Leerlingen kunnen online respectvol communiceren en hun eigen grenzen bewaken.
Houding	Leerlingen accepteren dat hij/zij wordt aangesproken door een bekende leerkracht.	Leerlingen kunnen omgaan met feedback van een volwassene in school. Leerlingen kunnen rekening houden met klasgenoten.	Leerlingen kunnen omgaan met feedback van een ander. Leerlingen kunnen zich inleven in een ander en zo in hun gedrag rekening houden met een ander.

Doel 4: De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.			
	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Bovenbouw Groep 7 - 8
Kennis	Leerlingen weten dat ze in Nederland leven. Leerlingen kennen de gedragsregels op straat.	Leerlingen weten dat Nederland een democratie is.	Leerlingen weten hoe de Nederlandse democratie en rechtsstaat werkt.

Doel 4: De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Bovenbouw Groep 7 - 8
	<p>Leerlingen kunnen vertellen of doen mee met kerst, Sinterklaas, Pasen, Paarse vrijdag, Ramadan en Keti-Koti.</p>	<p>Leerlingen kunnen uit zichzelf Nederlandse tradities opnoemen, met oog voor de diverse samenleving.</p> <p>Leerlingen weten wat rechten en plichten zijn.</p> <p>Leerlingen weten dat mensen gelijke rechten hebben.</p>	<p>Leerlingen kennen andere staatsvormen dan een democratie.</p>
Vaardigheden	<p>Leerlingen kunnen een keuze maken voor een activiteit en daarmee rekening houden met anderen.</p> <p>Leerlingen kunnen vertellen wat zij belangrijke regels in de klas vinden.</p>	<p>Leerlingen kunnen vertellen wat zij belangrijke rechten en plichten vinden en dit beargumenteren.</p> <p>Leerlingen kunnen op een gelijkwaardige manier met elkaar in gesprek over onderwerpen uit het nieuws.</p>	<p>Leerlingen kunnen vertellen welke politieke partij bij hen past en waarom.</p> <p>Leerlingen kunnen vertellen wat de voor- en nadelen zijn van leven in een democratie vs. andere staatsvormen.</p> <p>Leerlingen kunnen opkomen voor hun rechten.</p> <p>Leerlingen kunnen op een democratische manier als klas keuzes maken en hierbij rekening houden met minderheden.</p>
Houding	<p>Leerling voelen zich onderdeel van de groep en willen samen aan een doel werken.</p>	<p>Leerlingen behandelen elkaar en de leerkrachten met respect.</p> <p>Leerlingen voelen zich onderdeel van de Nederlandse samenleving.</p>	<p>Leerlingen behandelen mensen met respect.</p> <p>Leerlingen voelen zich onderdeel van de Nederlandse samenleving en willen hierin participeren.</p>

Aanpak & Aanbod

Om onze doelen te behalen, hebben we een aanpak voor burgerschap per doel en bouw. We gebruiken hiervoor methodes, activiteiten, gastlessen en verschillende onderdelen uit onze schoolcultuur. Het precieze aanbod per leerdoel en bouw vindt u in bijlage 1. Hieronder volgt een omschrijving hoe we met het verschillende aanbod de doelen behalen.

Blink Wereld & Blink Taal

In het begin van het schooljaar 2025/2026 zijn we schoolbreed overgestapt op de methode Blink. Hierin wordt zowel wereldoriëntatie, burgerschap, als taal, spelling en lezen geïntegreerd aangeboden. We merken dat dit voor onze leerlingen beter werkt, omdat de lesstof dan meer gaat leven. Alle burgerschapsdoelen worden in de lessen van Blink Wereld en Blink Taal behandeld. Dit gebeurt op een manier waarop leerlingen zowel kennisoverdracht krijgen, als actief worden gestimuleerd om zelf na te denken over problemen die spelen in de wereld en hier oplossingen voor aan te dragen. Er wordt veelvuldig stilgestaan bij onze democratie en rechtsstaat en bij (maatschappelijke) problemen die zowel ver weg van onze leerlingen staan, als die waar onze leerlingen dagelijks mee te maken krijgen. We merken dat dit goed aansluit op onze populatie, omdat ze hiermee hun zelfvertrouwen en kennis vergroten zodat ook zij een bijdrage kunnen leveren aan de wereld waarin we leven.

Aan de thema's van Blink wordt ook altijd een voorleesboek en een leesclubboek gekoppeld. Alle leerlingen in de groep lezen hetzelfde boek zelfstandig. Hierdoor kunnen we aan de hand van het voorleesboek en aan de hand van de boeken die de leerlingen zelfstandig lezen ook maatschappelijke thema's bespreken. Naast de boeken die vast in het curriculum zitten, kiezen alle leerkrachten ook voorleesboeken uit die aansluiten op de thema's die leven bij de leerlingen. Denk aan het omgaan met conflicten bij de kleuters (boek: twee vechtende eekhoortjes) of het maken van juiste keuzes ondanks persoonlijke problemen in de bovenbouw (boek: Ghost).

Kwink

Het afgelopen jaar zijn we op zoek gegaan naar een methode voor sociaal emotioneel leren die beter aansluit op onze populatie en schoolcultuur. Op dit moment draaien wij een pilot met de methode Kwink en de verwachting is dat in het schooljaar 2026/2027 alle groepen hiermee gaan werken. Kwink past bij onze leerlingen, visie en doelen, omdat het ten eerste leerlingen stapsgewijs vaardigheden aanleert om met hun emoties om te leren gaan, daarnaast leerlingen helpt te ontdekken wie ze zijn en waar hun talenten liggen en leerlingen stap voor stap begeleidt in positieve omgang met anderen. Dit sluit ook naadloos aan bij onze burgerschapsdoelen, waarbij we willen dat onze leerlingen een positief zelfbeeld ontwikkelen en vanuit daar een positieve bijdrage leveren voor de wereld om hen heen.

Kriebels in je buik SO

Om bij te dragen aan het gezonde zelfbeeld van de leerlingen, het bijbrengen van respect voor anderen en het afstemmen van hun gedrag op de omgeving, maken wij ook gebruik

van de methode Kriebels in je buik voor het S.O. Dit is een digitale lesmethode voor relationele en seksuele vorming in het basisonderwijs uitgegeven voor stichting Rutgers. Wij merken dat het goed werkt dat leerkrachten zelf lessen kunnen uitkiezen die op dat moment aansluiten bij de onderwerpen die spelen in hun groep. Aan deze lessen wordt extra aandacht besteed tijdens de Week van de Lentekriebels. Er vindt dan ook altijd een ouderbijeenkomst plaats waarin we ouders meenemen in de lessen die gegeven worden en uitleggen waarom we het doen. In de bovenbouw wordt hier ook nog een driedelige lessenserie over grenzen van stichting "Wij zijn M" aan toegevoegd. Hier hebben we voor gekozen omdat we merken dat sommige van onze leerlingen al verschillende ervaringen hebben gehad waarbij hun grenzen zijn overschreden en deze lessenreeks ze helpt hierop te reflecteren, de grens te stellen en zelf de grenzen van een ander te leren respecteren.

Gymlessen

Onze leerlingen hebben twee keer per week gym (de kleuters zelfs drie keer per week). Tijdens de gymlessen staat het ontwikkelen van een positief zelfbeeld en het respectvol omgaan met verschillen centraal. Spelenderwijs leren leerlingen omgaan met winst en verlies, leren ze dat als ze zich ergens voor inzetten ze daar beter in kunnen worden en leren ze met verschillende kinderen samen te werken aan een gemeenschappelijk doel en hierbij onderlinge verschillen te respecteren. Regelmatig is de leerkracht of de ondersteuner aanwezig in de gymlessen, waardoor zij in de klas ook kunnen bespreken wat er in de gymles is gebeurd en leerlingen hier ook weer lessen uit kunnen trekken voor hun eigen ontwikkeling.

In groep acht geven alle leerlingen zelf een gymles. Ze bedenken zelf welke les ze gaan geven, waardoor ze leren rekening houden met iedereen in de klas. Daarnaast leren ze verantwoordelijkheid te nemen en omgaan met tegenslag. Ook ervaren ze hoe het is als niet iedereen je met respect behandelt als je voor een groep staat (leerlingen die door de les heen praten) en hoe je vervolgens toch respectvol kunt blijven en je plan uit kan voeren. Hierdoor ontwikkelen de leerlingen ook een positiever zelfbeeld.

Techniek en ICT

Al onze leerlingen volgen per schooljaar vier ICT-lessen en vier technieklessen van een uur. Hierin ontwikkelen ze nieuwe talenten, wat hun zelfbeeld versterkt. Ook leren ze samenwerken in verschillende groepjes, waardoor ze kunnen oefenen met het omgaan met verschillen en het gebruik maken van elkaars talenten. Doordat de techniek en ICT lessen in een ander lokaal (de leertuin) en door een andere leerkracht gegeven worden, leren de leerlingen ook buiten het klaslokaal te oefenen met hun burgerschapsvaardigheden.

Gastlessen en projecten

Om het wereldbeeld van de leerlingen te vergroten, hun talenten te ontwikkelen en onze leerlingen voor te bereiden op verschillende aspecten van de maatschappij, maken wij gebruik van vele verschillende gastlessen en projecten. Voor het organiseren hiervan hebben wij een coördinator, die elk schooljaar naar passende gastlessen en projecten op zoek gaat, die aansluiten bij de leerdoelen van burgerschap en cultuur én inspelen op wat

de groepen op dat moment extra nodig hebben om de doelen te kunnen behalen. De gastlessen en projecten worden opgenomen in de burgerschapsleerlijn, zoals ook bijgevoegd aan dit document in bijlage 1.

Jeugdjournaal

In al onze groepen wordt elke dag tijdens de tweede eetpauze het jeugdjournaal gekeken. Afhankelijk van wat er speelt in de groepen worden verschillende items met de leerlingen besproken. Hierdoor leren de leerlingen hun mening te formuleren bij het nieuws, deze te onderbouwen met argumenten en van anderen te horen wat hun mening is. De leerkrachten stimuleren hierbij dat de klassengesprekken rustig en respectvol verlopen, zodat leerlingen vaardigheden ontwikkelen om ook buiten de schoolmuren constructief met anderen in gesprek kunnen gaan over maatschappelijke thema's.

Schoolcultuur

Onze schoolcultuur draagt in grote mate bij aan het behalen van onze burgerschapsdoelen met onze leerlingen. Voor onze leerlingen en collega's is het belangrijk zich veilig en thuis te voelen op school. Hier moeten onze leerlingen kunnen oefenen met de basiswaarden van de democratie. Dat doen ze zowel in de lessen als in de vrije situaties, zoals in de gang en op het schoolplein. Hieronder worden alle onderdelen van de schoolcultuur kort benoemd. Al deze onderdelen staan uitgebreid beschreven in de verschillende beleidsplannen. De koppeling met de specifieke burgerschapsdoelen is terug te vinden in het aanbodsoverzicht in het burgerschapsplan, zoals te vinden in bijlage 1.

Traumasensitief Onderwijs

Als belangrijke drager voor veiligheid en schoolklimaat bieden we binnen de scholen van Orion traumasensitief onderwijs (TSO). TSO is erop gericht onze leerlingen een veilige plek te bieden waar ze met plezier naartoe gaan en tot leren komen. Een groot deel van onze leerlingen heeft te maken met ingrijpende levenservaringen en traumaklachten. Deze leerlingen vragen om een specifieke aanpak om tot leren te komen en hebben ondersteuning nodig bij het reguleren van emoties en gedrag. De aanwezigheid van stabiele relaties met betekenisvolle volwassenen is voor alle kinderen een cruciale factor in hun ontwikkeling en het ontwikkelen van veerkracht. Deze aanpak draagt bij aan het versterken van de identiteit van de leerlingen, het omgaan met tegenslag en het nemen van verantwoordelijkheid.

Positive Behaviour Support

Op de Gerhardschool wordt gewerkt volgens Positive Behaviour Support. Aan de hand van drie kernwaarden (respect, veiligheid, verantwoordelijkheid) is een gedragsmatrix opgesteld voor alle openbare ruimtes in school. De gedragsmatrix is door het gehele pand te zien. Middels PBS wordt actief gewenst gedrag aangeleerd. Hierdoor leren de leerlingen respect hebben voor elkaar en verantwoordelijkheid te nemen voor hun gedrag. Elke twee weken staat er een andere PBS regel centraal, waar leerlingen dan ook les over krijgen. Leerlingen sparen als klas gezamenlijk voor een beloning. Deze beloning wordt op een democratische manier gekozen, waarbij de leerlingen leren rekening te houden met de

verschillende behoeftes van leerlingen, ook met die van de leerlingen die in de minderheid zijn.

De doelencirkel

Naast dat de leerlingen doelgericht werken aan de PBS gedragsdoelen, hebben de leerlingen ook allemaal individuele doelen op het gebied van 'leren leren' en 'sociaal-emotionele ontwikkeling'. Deze doelen hebben de leerlingen op hun tafel en werken ze gestructureerd aan, aan de hand van de doelencirkel die in de klas hangt. De voortgang wordt tweewekelijks geëvalueerd. Tijdens de evaluatie bespreekt de leerkracht samen met de leerling: Wat gaat er goed? Welke stappen zijn gezet richting het behalen van het doel? Welke ondersteuning of aanpassing is eventueel nodig? Hierdoor leren leerlingen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen gedrag. Door er ook klassikale gesprekken over te voeren en de voortgang zichtbaar te maken in de klas, leren leerlingen ook van elkaar en leren ze onderlinge verschillen te respecteren.

Buitenspelen

Op de Gerhardschool vinden wij buitenspelen een essentieel onderdeel van de schooldag en onze schoolcultuur. Het draagt bij aan de motorische ontwikkeling, sociale vaardigheden en het plezier van onze leerlingen. Leerlingen leren omgaan met spelregels en afspraken met elkaar. Conflicten worden gezien als leermomenten en begeleid door de pleinwacht. Voor het buitenspeelmoment kunnen leerlingen kiezen naar welk onderdeel ze gaan. Hiermee wordt geoefend met het maken van keuzes, het omgaan met groepsdruk (als je vrienden iets anders kiezen) en het accepteren van een teleurstelling (als een onderdeel vol zit). Elk onderdeel heeft een doel op het gebied van samen kunnen spelen. Leerlingen worden uitgedaagd steeds een stapje verder te gaan. Maar mogen altijd een stapje terug als het niet lukt. Het buitenspelen draagt zo bij aan een positieve identiteitsontwikkeling, het omgaan met conflicten en respect voor elkaar.

Check-in

Alle leerlingen laten door middel van pictogrammen in de ochtend zien hoe het met ze gaat. In de onderbouw doen de leerlingen dit ook nog een keer na de pauze. Hierdoor leren de leerlingen verwoorden wat ze voelen en leren ze rekening te houden met elkaars emoties. Ook de leerkracht kan hierdoor achter het gedrag van de leerling kijken.

Diversiteit en vieringen van belangrijke feesten en tradities

Iedereen mag bij ons op school zichzelf zijn in de breedste zin van het woord. Wij spreken leerlingen aan als ze niet respectvol zijn naar kinderen die anders zijn of anders denken. Hetzelfde geldt voor personeelsleden. Wij merken dat dit over het algemeen erg goed gaat. Doordat we zowel in personeel als leerlingenpopulatie divers zijn op verschillende vlakken, is het een natuurlijk onderdeel van onze school. We zorgen dat we aan alle belangrijke vieringen vanuit verschillende tradities aandacht besteden. Van Kerst, Ramadan en Keti Koti tot Paarse Vrijdag. Dit is niet alleen belangrijk voor het bevorderen van respect voor elkaar, maar ook voor het ontwikkelen van een eigen sterke identiteit. Doordat leerlingen hun eigen feesten terugzien op school, wordt hun eigenwaarde versterkt.

Ouderbetrokkenheid

Tot slot vinden we het belangrijk om ouders te betrekken bij ons beleid. De Gerhardschool heeft actief ouder(s)/verzorger(s) geworven voor de oudergeleding van de MR. De

oudergeleding van de MR, de MR en de directeur overleggen tenminste vier maal per jaar onder meer over financiën, personeel en onderwijsinhoudelijke zaken. Hierdoor weten ouders wat er speelt op school en kunnen ze thema's die zij belangrijk vinden inbrengen.

Gouden Weken

Op de Gerhardschool wisselen leerlingen en leerkrachten (bijna) ieder schooljaar van groep. Het is dan ook belangrijk dat er in de eerste weken van het schooljaar intensief aandacht wordt besteed aan de groepsvorming. Leerlingen leren elkaar en de leerkracht kennen door middel van spelletjes en opdrachten. Er worden afspraken gemaakt en doelen opgesteld. Doordat hier in het begin van het schooljaar veel aandacht voor is, merken wij dat de leerlingen zich veiliger voelen en de rest van het schooljaar respectvoller met elkaar en anderen omgaan en het beter lukt om zich aan afspraken te houden.

Leerlingenraad

Op de Gerhardschool werken wij met een leerlingenraad. In de vijf oudste groepen wordt een vertegenwoordiger gekozen die in de leerlingenraad gaat. Deze verkiezing wordt zo realistisch mogelijk nagebootst, zodat het voor de leerlingen lijkt op bijvoorbeeld de Tweede Kamerverkiezingen. Hiermee worden de democratische kennis en vaardigheden van de leerlingen vergroot.

De leerlingen die in de leerlingenraad verkozen worden komen maandelijks bij elkaar en bespreken dan met de directeur hoe het gaat op school en ze mogen meedenken over bijvoorbeeld de inrichting van het schoolplein, de verbouwing of PBS beloningen. Daarnaast verzorgen zij ook rondleidingen door school of worden ze voor andere externe bezoeken ingezet. Dit versterkt hun verantwoordelijkheidsgevoel. Voor de input die de leerlingen leveren in de vergaderingen wordt gestimuleerd om de leerlingen uit hun eigen klas én de leerlingen uit de onderbouw en middenbouw te bevragen. Zo leren ze hun vertegenwoordigers rol ook echt democratisch in te zetten, waarbij ze rekening leren houden met verschillende perspectieven.

Evaluatie en zichtbaarheid

Evaluatie en kwaliteitsborging

Het is belangrijk dat we zicht hebben op het behalen van onze burgerschapsdoelen door de leerlingen. We zijn van plan dit te gaan analyseren op individueel niveau en op groepsniveau. In het schooljaar 2026/2027 gaan we hier een start mee maken.

Alle burgerschapsdoelen worden vanaf dan per leerling door de leerkracht twee keer per jaar afgevinkt in Parnassys, net zoals dat gedaan wordt met de leerlijnen 'leren leren', 'zelfbeeld' en 'sociaal gedrag'. De leerkracht haalt de input hiervoor uit verschillende bronnen. Als het gaat om de kennisdoelen, dan worden deze getoetst in de toetsen van Blink, de vaardigheden en de houdingen zien de leerkrachten de hele dag door in de klas. De leerkrachten worden door het ontwikkelteam burgerschap getraind hoe dit betrouwbaar ingevuld kan worden.

Naast dat de doelen worden geëvalueerd in de leerlijnen in Parnassys, vullen de leerlingen en de leerkracht deze ook in in de groeimap. Hierin staan de vaardigheden en houdingsdoelen in leerlingentaal. Hiermee wordt voor de leerlingen en de ouders/verzorgers visueel gemaakt hoe ze ervoor staan op het gebied van burgerschap. Ook leren leerlingen

hiermee reflecteren op hun eigen kunnen. In bijlage 2 een voorbeeld van het blad burgerschap in de groeimap.

Ons burgerschapsbeleid wordt meegenomen in de evaluatiekalender en de kwaliteitszorgkalender. Het ontwikkelteam burgerschap gaat elk jaar in juni de resultaten op het gebied van burgerschap evalueren. Aan de hand hiervan wordt gekeken of het aanbod nog voldoet, of sommige individuele leerlingen, klassen of leerkrachten extra ondersteund moeten worden. Als het ontwikkelteam burgerschap de eerste resultaten binnen heeft zal hier een plan voor gemaakt worden. Ook zal er gekeken worden in hoeverre er een apart onderdeel van burgerschap in het OPP van leerlingen moet komen.

Zichtbaarheid in de school

Wij vinden het belangrijk dat ons burgerschapsonderwijs in de school voor leerlingen, personeel en ouders zichtbaar is. Op dit moment krijgen de thema's van Blink elke periode ruimte in de school. Elke klas heeft een plekje in het lokaal waar de thema's gevisualiseerd worden, bij de ingangen wordt er aandacht aan besteed en vaak ook nog in de Leertuin. Aan de Blink thema's zijn de doelen van burgerschap gekoppeld, hierdoor kan per thema ook zichtbaar worden gemaakt aan welke burgerschapsdoelen de leerlingen werken. Hiervoor wordt per thema een A3 poster ontwikkeld die opgehangen gaat worden in de klas. Op deze poster staat het thema waaraan gewerkt wordt en welke burgerschapsdoelen daarmee behandeld worden. Daarnaast staat een overzicht van de burgerschapsdoelen met het daarbij behorende aanbod (zoals in bijlage 1) in elke groepsmap. Deze groepsmap ligt op het bureau van de leerkracht. Hierdoor kan de leerkracht ook gemakkelijk inzien wat er van hem of haar verwacht wordt per periode.

Bijlage 1: Aanbod per doel en bouw

Hieronder staat per bouw en doel beschreven wat het aanbod is. De precieze aanbodsomschrijving en hoe met het aanbod de burgerschapsdoelen worden behaald, staat in het hoofdstuk 'Aanpak' beschreven.

Onderbouw

Doel 1: De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.		
	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Aanbod:
Kennis	De leerlingen kennen kenmerken van zichzelf.	<p>Methodes: <u>Groep 1-2:</u> Blink Wereld A: thema 2 - onze buurt, thema 3 - een eigen huis, Thema 5 - op bezoek bij. Blink Wereld B: thema 1 - jouw gekke lijf. Thema 3 - Levende verhalen</p> <p><u>Groep 3:</u> Blink Wereld A: Thema 2 - Gezellige tradities, Thema 3 - Bouwen maar, Thema 5 - Hallo wereld Blink Wereld B: Thema 1 - Ik en mijn familie, Thema 3 Sterke Verhalen</p> <p><u>Gehele onderbouw:</u> Kwink les 5 - werken aan een positief zelfbeeld Kwink les 7 - kwaliteiten ontdekken en verder uitbouwen</p> <p>Kriebels in je buik SO. Dit zijn lessen over seksualiteit en relaties en eigen grenzen aangeven.</p> <p>Activiteiten: Voorlezen van leesboeken</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Check-in (welke gevoelens bestaan er - hoe voel ik mij?) - Buitenspelen (welke talenten bestaan er - welke onderdelen passen bij mij?) - PBS (positieve bekrachtiging) - Doelencirkel - Schoolbrede vieringen en tradities - Gouden Weken

Doel 1: De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Aanbod:
Vaardigheden	Leerlingen kunnen iets over zichzelf vertellen aan de klas.	<p>Methodes: <u>Groep 1-2:</u> Blink Wereld A: thema 2 - onze buurt, thema 3 - een eigen huis. Blink Wereld B: thema 1 - jouw gekke lijf, Thema 3 - Levende verhalen</p> <p><u>Groep 3:</u> Blink Wereld A: Thema 2 - Gezellige tradities, Thema 3 - Bouwen maar, Thema 5 - Hallo wereld Blink Wereld B: Thema 1 Ik en mijn familie, Thema 3 Sterke Verhalen</p> <p><u>Gehele onderbouw:</u> Kwink les 5 - werken aan een positief zelfbeeld Kwink les 7 - kwaliteiten ontdekken en verder uitbouwen</p> <p>Activiteiten: Bij de gymles reflecteren de leerlingen op hoe ze een activiteit doen. De leerlingen ontdekken wat voor soort activiteiten ze leuk vinden. Kringgesprek pauzes: leerlingen reflecteren op hoe de pauze is gegaan.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schoolbrede vieringen en tradities - Gouden Weken
Houding	Leerlingen ontwikkelen een positieve houding ten opzichte van zichzelf.	<p>Methodes: <u>Groep 1-2:</u> Blink Wereld A: Thema 2 - Onze buurt, Thema 3 - Een eigen huis. Blink Wereld B: Thema 1 - jouw gekke lijf, Thema 3 - Levende verhalen</p> <p><u>Groep 3:</u> Blink Wereld A: Thema 2 - Gezellige tradities, Thema 3 - Bouwen maar, Thema 5 - Hallo wereld Blink Wereld B: Thema 1 - Ik en mijn familie, Thema 3 Sterke Verhalen</p> <p><u>Gehele onderbouw:</u> Kwink les 5 - werken aan een positief zelfbeeld Kwink les 7 - kwaliteiten ontdekken en verder uitbouwen Kwink les 19 - Reflectie op persoonlijke groei</p> <p>Activiteiten:</p>

Doel 1: De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Aanbod:
		<p>Bij de technieklessen komen de kinderen vaardigheden en talenten tegen die ze niet in de klas tegenkomen, hierdoor zie je leerlingen opbloeien omdat ze erachter komen dat ze verschillende talenten hebben.</p> <p>Tijdens creatieve opdrachten in de klas wordt er vooral gekeken naar het proces en de houding tijdens de les.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - TSO - Doelencirkel - Schoolbrede vieringen en tradities

Doel 2: De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Aanbod:
Kennis	Leerlingen weten dat iedereen uniek is en zijn eigen vaardigheden en achtergrond heeft.	<p>Methodes:</p> <p><u>Groep 1-2:</u> Blink Wereld A: Thema 2 - Onze buurt, Thema 3 - Een eigen huis. Blink Wereld B: Thema 1 - Jouw gekke lijf, Thema 3 - Levende verhalen</p> <p><u>Groep 3:</u> Blink Wereld A: Thema 2 - Gezellige tradities, Thema 3 - Bouwen maar, Thema 5 - Hallo wereld Blink Wereld B: Thema 1 - Ik en mijn familie, Thema 3 - Sterke Verhalen</p> <p><u>Gehele onderbouw:</u> Kwink les 6 - inleven in een ander en verschillen respecteren Kwink les 8 - Elkaars kwaliteiten kennen om zo de groep te versterken Kwink les 14 - Begrijpen waarom een ander bepaald gedrag laat zien</p> <p>Activiteiten: Door de verschillende vaardigheden die de leerlingen zien in de techniek en ict lessen wordt dit beeld vergroot.</p>

Doel 2: De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Aanbod:
		<p>Tijdens burgerschapsdagen als de dag van pesten dan wordt er een kringgesprek gehouden over dit onderwerp.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Buitenspelen (welke talenten bestaan er - welke onderdelen passen bij mij?) - Doelencirkel - Schoolbrede vieringen en tradities - Gouden Weken
Vaardigheden	<p>Leerlingen kunnen hun eigen grenzen aangeven op een aardige manier. En kunnen luisteren naar de grenzen van een ander.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 1-2:</u> Blink Wereld B: thema 1 - Jouw gekke lijf.</p> <p><u>Gehele onderbouw:</u> Kwink les 15: Persoonlijke grenzen aangeven en grenzen van de ander herkennen</p> <p>Activiteiten: In de gymles leren ze hoe ze aardig met elkaar om moeten gaan. In de feedback van de docent leren ze dat je geen onderscheid maakt.</p> <p>Als er een situatie in de klas heeft voorgedaan, leidt dat tot een kringgesprek. Dan worden de vaardigheden van de kinderen hierin versterkt.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS (lessen) - Check in - kunnen aangeven hoe je je voelt en aan welke 'grenzen' je dus behoefte hebt - Doelencirkel
Houding	<p>Leerlingen zijn aardig voor vrienden die anders zijn.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 1-2:</u> Blink Wereld A: Thema 2 onze buurt, Thema 3 - een eigen huis. Blink Wereld B: Thema 1 - jouw gekke lijf, Thema 3- Levende verhalen</p> <p><u>Groep 3</u> Blink Wereld A: Thema 2 - Gezellige tradities, Thema 3 Bouwen maar, Thema 5 Hallo wereld Blink Wereld B: Thema 1 - Ik en mijn familie, Thema 3 Sterke Verhalen</p> <p><u>Gehele onderbouw:</u></p>

Doel 2: De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Aanbod:
		<p>Kwink les 6 - inleven in een ander en verschillen respecteren Kwink les 8 - Elkaars kwaliteiten kennen om zo de groep te versterken Kwink les 14 - Begrijpen waarom een ander bepaald gedrag laat zien</p> <p>Activiteiten: Vanuit het voorlezen wordt de houding van de leerling ten opzichte van anderen verbeterd.</p> <p>Tijdens creatieve lessen wordt er naar het proces gekeken en krijgen de leerlingen te zien dat ieder kind anders werkt maar alles goed is.</p> <p>Tijdens de week tegen pesten wordt er in de klas extra aandacht besteed aan dit onderwerp. Er worden klassengesprekken over gevoerd. En de leerkracht stemt zijn taalgebruik en visualisatie af op de behoefte van de klas.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - Buitenspelen - Schoolbrede vieringen en tradities

Doel 3: De leerlingen zijn zich bewust van hun gedrag en kunnen de juiste keuzes maken voor zichzelf en voor hun omgeving.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Aanbod:
Kennis	Leerlingen kennen de klassenregels.	<p>Methodes: Kwink les 1 en 2: bouwen aan een veilige groep</p> <p>Activiteiten: In de gymles zijn de regels altijd hetzelfde, zit dezelfde structuur.</p> <p>Tijdens de lessen worden de kinderen steeds gewezen op de klassenregels. Zodat ze deze goed kunnen volgen en toepassen.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - Gouden Weken

Doel 3: De leerlingen zijn zich bewust van hun gedrag en kunnen de juiste keuzes maken voor zichzelf en voor hun omgeving.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Aanbod:
Vaardigheden	Leerlingen houden zich aan de klassenregels met behulp van de leerkracht.	<p>Methodes: Kwink les 1 en 2: bouwen aan een veilige groep Kwink les 10: Leren verantwoordelijkheid te nemen voor eigen gedrag</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - TSO - Gouden Weken - Doelencirkel
Houding	Leerlingen accepteren dat hij/zij wordt aangesproken door een bekende leerkracht.	<p>Methodes: Kwink les 1 en 2: bouwen aan een veilige groep Kwink les 10: Leren verantwoordelijkheid te nemen voor eigen gedrag</p> <p>Activiteiten: Doordat de leerlingen techniek, ict en gym van een andere leerkracht hebben, leren ze meer leerkrachten kennen en daar ook het juiste gedrag te vertonen.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - TSO - Doelencirkel - Gouden Weken

Doel 4: De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Aanbod:
Kennis	<p>Leerlingen weten dat ze in Nederland leven. Leerlingen kennen de gedragsregels op straat.</p> <p>Leerlingen kunnen vertellen of doen mee met kerst, Sinterklaas, Pasen, Paarse vrijdag, Ramadan en Keti-Koti.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 1-2:</u> Blink Wereld A: Thema 2 onze buurt</p> <p><u>Groep 3</u> Blink Wereld A: Thema 2 - Gezellige tradities</p> <p>Activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De buurt in gaan. Naar het park gaan. Hoe reageer je op andere mensen. - Verkeerslessen: hoe beweeg je op straat, hoe beweeg je in het ov. - Als er uitstapjes zijn zoals, Ziekenhuis, Muk en het Orkest, leren de kinderen gebruik te maken van

Doel 4: De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Aanbod:
		<p>het ov en lopen over straat. Hoe gedraag je je in een ziekenhuis of tijdens een orkest.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tijdens de creatieve lessen worden de tradities en cultureel erfgoed toegepast. - Veel voorlezen over de thema's van de tradities. Hierdoor wordt hun kennis en begrip vergroot. <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schoolbrede vieringen / tradities
Vaardigheden	<p>Leerlingen kunnen een keuze maken voor een activiteit en daarmee rekening houden met anderen.</p> <p>Leerlingen kunnen vertellen wat zij belangrijke regels in de klas vinden.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 1-2:</u> Blink Wereld A: Thema 2 onze buurt</p> <p><u>Groep 3</u> Blink Wereld A: Thema 2 - Gezellige tradities</p> <p>Activiteiten: Leerlingen kiezen een onderdeel bij gym en moeten daarbij rekening houden met elkaar.</p> <p>Kiezen voor het spelen. Tijdens vrij spelen mogen de leerlingen kiezen. Als een plek vol is moeten ze een tweede keus maken. Ze kunnen hierbij ook kiezen met wie ze willen samenspelen.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Buitenspeelschema - PBS - Gouden Weken
Houding	<p>Leerling voelen zich onderdeel van de groep en willen samen aan een doel werken.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 1-2:</u> Blink Wereld A: Thema 2 - Onze buurt</p> <p><u>Groep 3</u> Blink Wereld A: Thema 2 - Gezellige tradities</p> <p>Activiteiten: In de gymles leren ze in kleine groepjes om een team te zijn, dat breidt zich langzaam uit.</p> <p>Tijdens het trainen van de klasverwachtingen worden de leerlingen gewezen op het groepsverband. Ze leren hiermee rekening te houden met een ander.</p>

Doel 4: De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.

	Onderbouw Groep 1 - 2 - 3	Aanbod:
		Energizers die tussen de lessen door worden gedaan, zorgen er ook voor dat de leerlingen meer een groep worden. Onderdelen schoolcultuur: - Gouden weken

Middenbouw

Doel 1: De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.

	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Aanbod:
Kennis	<p>Leerlingen kennen verschillende eigenschappen en vaardigheden die mensen kunnen hebben.</p> <p>Leerlingen hebben kennis over hun eigen (culturele) achtergrond, hun sterke en minder sterke eigenschappen.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 4:</u> <i>Blink Wereld A:</i> Thema 2 Gezellige tradities, Thema 3 Bouwen maar, Thema 5 Hallo wereld <i>Blink Wereld B:</i> Thema 1 Ik en mijn familie, Thema 3 Sterke Verhalen <i>Blink Taal & Lezen A:</i> Thema 2 Verhalenvertellers, Thema 4 Wereldverkenners</p> <p><u>Groep 5-6:</u> Blink Leesclubboek "We gingen achter Hamsters aan." Blink Taal & Lezen: Dit is Nederland, Reis door jezelf, Wereld van verschil Blink Wereld: Dit is Nederland, Wereld van verschil, Reis door jezelf</p> <p><u>Hele middenbouw:</u> Kwink les 5 - werken aan een positief zelfbeeld Kwink les 7 - kwaliteiten ontdekken en verder uitbouwen</p> <p>Kriebels in je buik SO. Dit zijn lessen over seksualiteit en relaties en eigen grenzen aangeven.</p> <p>Activiteiten: Door de ict en de techniek lessen ontdekken de leerlingen nieuwe vaardigheden.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur: - Buitenspeelschema - Doelencirkel</p>

Doel 1: De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.

	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Aanbod:
		<ul style="list-style-type: none"> - Schoolbrede vieringen en tradities - Gouden Weken
Vaardigheden	<p>Leerlingen kunnen hun eigen doelen formuleren en deze met anderen delen.</p> <p>Leerlingen kunnen vragen stellen en vertellen over hun eigen culturele achtergrond en religie.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 4</u> <i>Blink Wereld A:</i> Thema 2 Gezellige tradities, Thema 3 Bouwen maar, Thema 5 Hallo wereld <i>Blink Wereld B:</i> Thema 1 Ik en mijn familie, Thema 3 Sterke Verhalen <i>Blink Taal & Lezen A:</i> Thema 2 Verhalenvertellers, Thema 4 Wereldverkenners</p> <p><u>Groep 5-6:</u> <i>Blink Wereld:</i> Stadmakers, Dit is Nederland, Wereld van verschil, Reis door jezelf <i>Blink Taal & Lezen:</i> Dit is Nederland, Reis door jezelf</p> <p><u>Hele middenbouw:</u> Kwink les 19 - Reflectie op persoonlijke groei</p> <p>Activiteiten: In de gymles ervaren leerlingen dat als je iets eerst nog niet kan, je een doel kan stellen, kan oefenen en dat je het dan kan leren.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Doelencirkel - Schoolbrede vieringen en tradities
Houding	<p>Leerlingen kunnen zich constructief verhouden tot hun eigen sterke en minder sterke eigenschappen.</p> <p>Leerlingen zijn nieuwsgierig naar hun eigen (culturele) achtergrond.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 4:</u> <i>Blink Wereld A:</i> Thema 2 - Gezellige tradities, Thema 3 - Bouwen maar, Thema 5 - Hallo wereld <i>Blink Wereld B:</i> Thema 1 - Ik en mijn familie, Thema 3 Sterke Verhalen <i>Blink Taal & Lezen A:</i> Thema 2 Verhalenvertellers, Thema 4 Wereldverkenners</p> <p><u>Groep 5-6:</u> <i>Blink Taal & Lezen A:</i> Thema 1 - Wonderlijke uitvindingen, Thema 2 - Stadmakers, Thema 3 - Dit is Nederland, <i>Blink Taal & Lezen B:</i> Thema 2 - Wereld van verschil, Thema 3 - Reis door jezelf <i>Blink Wereld A:</i> Thema 2 - Stadmakers, Thema 3 - Dit is Nederland,</p>

Doel 1: De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.

	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Aanbod:
		<p>Blink Wereld B: Thema 2 - Wereld van verschil, Thema 3 - Reis door jezelf</p> <p><u>Hele middenbouw:</u> Kwink les 5 - werken aan een positief zelfbeeld Kwink les 7 - kwaliteiten ontdekken en verder uitbouwen Kwink les 19 - Reflectie op persoonlijke groei</p> <p>Activiteiten: Door leerlingen met sport bezig te laten met winst en verlies, met ontspanning, leren kinderen om te gaan met dingen die minder goed gaan.</p> <p>Door de ict en de technieklessen komen ze in aanraking met andere vaardigheden van zichzelf. Ze leren hier omgaan met tegenslag als het even niet lukt.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - TSO - Doelencirkel - Schoolbrede vieringen en tradities

Doel 2: De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn.

	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Aanbod:
Kennis	Leerlingen kennen verschillende culturen, religies en denkwijzen.	<p>Methodes: <u>Groep 4:</u> <i>Blink Wereld A:</i> Thema 2 - Gezellige tradities, Thema 3 - Bouwen maar, Thema 5 - Hallo wereld <i>Blink Wereld B:</i> Thema 1 - Ik en mijn familie, Thema 3 Sterke Verhalen <i>Blink Taal & Lezen A:</i> Thema 1 ruimtereizigers, Thema 2 Verhalen vertellers <i>Blink Taal & Lezen B:</i> Thema 4 Wereldverkenners <i>Blink Taal & Lezen:</i> alle thema's opdrachten 'taalvariaties' (dialecten, straattaal etc.)</p> <p><u>Groep 5-6:</u> Blink Taal & Lezen A: Thema 2 - Stadsmakers, Thema 3 - Dit is Nederland Blink Taal & Lezen B: Thema 2 - Wereld van verschil, Thema 3 - Reis door jezelf</p>

Doel 2: De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn.		
	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	<p>Aanbod:</p> <p>Blink Taal & Lezen: alle thema's opdrachten 'taalvariaties' (dialecten, straattaal etc.) Blink Wereld A: Thema 1 - Stadsmakers, Thema 3 - Dit is Nederland Blink Wereld B: Thema 2 - Wereld van verschil, Thema 3 - Reis door jezelf</p> <p><u>Hele middenbouw:</u> Kwink les 6 - inleven in een ander en verschillen respecteren Kwink les 8 - Elkaars kwaliteiten kennen om zo de groep te versterken Kwink les 14 - Begrijpen waarom een ander bepaald gedrag laat zien</p> <p>Activiteiten: Tijdens de week tegen pesten wordt er in de klas extra aandacht besteed aan dit onderwerp. Er worden klassengesprekken over gevoerd.</p> <p>Door naar het jeugdjournaal te kijken leren kinderen mensen met andere culturen, religies en denkwijzen kennen.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur: - Schoolbrede vieringen en tradities</p>
Vaardigheden	<p>Leerlingen kunnen luisteren en reageren op de grenzen van een ander.</p> <p>Leerlingen gaan met behulp van de leerkracht respectvol in gesprek over verschillen tussen klasgenoten.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 5-6:</u> Blink Taal & Lezen B: Thema 2 - Wereld van verschil, Thema 3 - Reis door jezelf Blink Wereld A: Thema 1 - Stadsmakers, Thema 3 - Dit is Nederland Blink Wereld B: Thema 2 - Wereld van verschil, Thema 3 - Reis door jezelf</p> <p><u>Hele middenbouw:</u> Kwink les 6 - inleven in een ander en verschillen respecteren Kwink les 8 - Elkaars kwaliteiten kennen om zo de groep te versterken Kwink les 14 - Begrijpen waarom een ander bepaald gedrag laat zien Kwink les 15: Persoonlijke grenzen aangeven en grenzen van de ander herkennen</p> <p>Activiteiten: In de gymles leren de leerlingen hun grenzen aangeven en luisteren naar stop. Voorbeeld schommelen. moet je stoppen met duwen als iemand stop zegt.</p>

Doel 2: De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn.		
	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	<p>Aanbod:</p> <p>Door over het jeugdjournaal in gesprek te gaan met de klas, leren de leerlingen respectvol een gesprek voeren over maatschappelijke onderwerpen.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - Buitenspelen - Schoolbrede vieringen en tradities - Doelencirkel - Gouden Weken
Houding	Leerlingen zijn aardig voor klasgenoten die anders zijn.	<p>Methodes:</p> <p><u>Groep 4:</u> <i>Blink Wereld A:</i> Thema 2 - Gezellige tradities, Thema 3 - Bouwen maar, Thema 5 - Hallo wereld <i>Blink Wereld B:</i> Thema 1 - Ik en mijn familie, Thema 3 Sterke Verhalen <i>Blink Taal & Lezen A:</i> Thema 1 ruimtereizigers, Thema 2 Verhalen vertellers <i>Blink Taal & Lezen B:</i> Thema 4 Wereldverkenners <i>Blink Taal & Lezen:</i> alle thema's opdrachten 'taalvariaties' (dialecten, straattaal etc.)</p> <p><u>Groep 5-6:</u> Blink Taal & Lezen A: Thema 3 - Dit is Nederland Blink Wereld A: Thema 3 - Dit is Nederland Blink Taal & Lezen B: Thema 2 - Wereld van verschil Blink Wereld B: Thema 2 - Wereld van verschil</p> <p><u>Hele middenbouw:</u> Kwink les 6 - inleven in een ander en verschillen respecteren Kwink les 8 - Elkaars kwaliteiten kennen om zo de groep te versterken Kwink les 14 - Begrijpen waarom een ander bepaald gedrag laat zien</p> <p>Activiteiten: Leerlingen leren bij de gymles omgaan met verschillende talenten in de sporten.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - Buitenspelen - Schoolbrede vieringen en tradities - Gouden Weken

Doel 3: De leerlingen zijn zich bewust van hun gedrag en kunnen de juiste keuzes maken voor zichzelf en voor hun omgeving.

	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Aanbod:
Kennis	<p>Leerlingen kennen de PBS regels van school.</p> <p>Leerlingen kennen de gedragsregels online.</p>	<p>Methodes: <u>Hele middenbouw:</u> Kwink les 1 en 2: bouwen aan een veilige groep</p> <p>Activiteiten: Week van mediawijsheid</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - Gouden weken
Vaardigheden	<p>Leerlingen houden zich aan de PBS regels met behulp van de leerkracht. En kunnen op eigen gedrag reflecteren.</p> <p>Leerlingen kunnen online respectvol communiceren.</p>	<p>Methodes: <u>Hele middenbouw:</u> Kwink les 1 en 2: bouwen aan een veilige groep Kwink les 10: Leren verantwoordelijkheid te nemen voor eigen gedrag</p> <p>Activiteiten: In de gymles leren de leerlingen in het spel omgaan met de regels en ze toepassen in nieuwe situaties.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - TSO - PBS - Doelencirkel - Gouden weken
Houding	<p>Leerlingen kunnen omgaan met feedback van een volwassene in school.</p> <p>Leerlingen kunnen rekening houden met klasgenoten.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 4:</u> Blink Taal & Lezen A: Thema 1 ruimtereizigers, Thema 2 Verhalen vertellers Blink Taal & Lezen B: Thema 4 Wereldverkenners</p> <p><u>Groep 5-6:</u> Blink Taal & Lezen A: Thema 3 - Dit is Nederland Blink Taal & Lezen B: Thema 2 - Wereld van verschil, Thema 3 - Reis door jezelf Blink Wereld A: Thema 3 - Dit is Nederland Blink Wereld B: Thema 2 - Wereld van verschil, Thema 3 - Reis door jezelf Blink leesclub boek: De Wilde Robot (omgaan met 'anders zijn') Blink voorleesboek: De koning van de flat (inleven in een ander)</p> <p><u>Hele middenbouw:</u> Kwink les 1 en 2: bouwen aan een veilige groep</p>

Doel 3: De leerlingen zijn zich bewust van hun gedrag en kunnen de juiste keuzes maken voor zichzelf en voor hun omgeving.

	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Aanbod:
		<p>Kwink les 10: Leren verantwoordelijkheid te nemen voor eigen gedrag</p> <p>Activiteiten: Door regelmatig feedback te geven in de gymles en ze zelf te reflecteren leren ze hiermee om te gaan.</p> <p>Door de ICT en de technieklessen van een andere leerkracht te krijgen leren de leerlingen naar een andere volwassenen te luisteren.</p> <p>Door de samenwerkingsopdrachten bij techniek en ict leren de leerlingen samenwerken in een groepje en aardig te blijven.</p> <p>Tijdens de week van mediawijsheid worden er in de klas lessen gegeven over dit onderwerp. Daarnaast wordt er in de klas met elkaar of iedere leerling individueel een test gedaan waarbij de leerling inzicht krijgt in zijn mediagebruik. Hierbij wordt er gekeken naar lichamelijk, energie, sociaal en metaal.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - TSO - Gouden Weken - Buitenspeelschema

Doel 4: De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.

	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Aanbod:
Kennis	<p>Leerlingen weten dat Nederland een democratie is.</p> <p>Leerlingen kunnen uit zichzelf Nederlandse tradities opnoemen, met oog voor de diverse samenleving.</p> <p>Leerlingen weten wat rechten en plichten zijn en dat mensen gelijke rechten hebben.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 4:</u> <i>Blink Wereld A:</i> Thema 2 - Gezellige tradities, Thema 3 - Bouwen maar, Thema 5 - Hallo wereld <i>Blink Wereld B:</i> Thema 1 - Ik en mijn familie, Thema 3 - Sterke Verhalen <i>Blink Taal & Lezen A:</i> Thema 4 Wereldverkenners</p> <p><u>Groep 5-6:</u> <i>Blink Taal & Lezen A:</i> Thema 2 - Stadsmakers, Thema 3 - Dit is Nederland <i>Blink Taal & Lezen B:</i> Thema 2 - Wereld van verschil <i>Blink Taal & Lezen:</i> alle thema's opdrachten 'taalvariaties' (dialecten, straattaal etc.) <i>Blink Wereld A:</i> Thema 2 - Stadsmakers, Thema 3 - Dit is Nederland <i>Blink Wereld B:</i> Thema 2 - Wereld van verschil</p> <p>Activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Door naar het jeugdjournaal te kijken en met elkaar over in gesprek te gaan, leren de leerlingen de Nederlandse maatschappij en rechtsstaat kennen. <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schoolbrede vieringen en tradities - Leerlingenraad
Vaardigheden	<p>Leerlingen kunnen vertellen wat zij belangrijke rechten en plichten vinden en dit beargumenteren.</p> <p>Leerlingen kunnen op een gelijkwaardige manier met elkaar in gesprek over onderwerpen uit het nieuws.</p>	<p>Methodes: <u>Groep 4:</u> <i>Blink Wereld A:</i> Thema 2 - Gezellige tradities, Thema 3 - Bouwen maar, Thema 5 - Hallo wereld <i>Blink Wereld B:</i> Thema 1 - Ik en mijn familie, Thema 3 - Sterke Verhalen <i>Blink Taal & Lezen A:</i> Thema 4 Wereldverkenners</p> <p><u>Groep 5-6</u> <i>Blink Taal & Lezen A:</i> Thema 2 - Stadsmakers (ideeën bedenken voor de ideale stad), Thema 3 - Dit is Nederland <i>Blink Taal & Lezen B:</i> Thema 2 - Wereld van verschil <i>Blink Wereld A:</i> Thema 3 - Dit is Nederland <i>Blink Wereld B:</i> Thema 2 - Wereld van verschil</p> <p>Activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gouden weken - Door naar het jeugdjournaal te kijken en met elkaar over in gesprek te gaan, leren de leerlingen de Nederlandse maatschappij en rechtsstaat kennen.

Doel 4: De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.

	Middenbouw Groep 4 - 5 - 6	Aanbod:
		Ook leren ze hierdoor nadenken over wat ze zelf belangrijk vinden. Ook leren ze op deze manier respectvol een gesprek te voeren over maatschappelijke onderwerpen.
Houding	<p>Leerlingen behandelen elkaar en de leerkrachten met respect.</p> <p>Leerlingen voelen zich onderdeel van de Nederlandse samenleving.</p>	<p>Methodes:</p> <p><u>Groep 4:</u> <i>Blink Wereld A:</i> Thema 2 - Gezellige tradities, Thema 3 - Bouwen maar, Thema 5 - Hallo wereld <i>Blink Wereld B:</i> Thema 1 - Ik en mijn familie, Thema 3 - Sterke Verhalen <i>Blink Taal & Lezen A:</i> Thema 4 Wereldverkenners</p> <p><u>Groep 5-6</u> Blink leesclub boek: De Wilde Robot (omgaan met 'anders zijn') Blink Taal & Lezen A: Thema 2 - Stadsmakers, Thema 3 - Dit is Nederland Blink Taal & Lezen B: Thema 2 - Wereld van verschil Blink: alle thema's opdrachten 'taalvariëaties' (dialecten, straattaal etc.) Blink Wereld A: Thema 2 - Stadsmakers Blink Wereld B: Thema 2 - Wereld van verschil</p> <p>Activiteiten: In de gymles leren ze respect hebben in nieuwe situaties.</p> <p>Rondom 4-5 mei worden er lessen gegeven over de gebeurtenis van de 2e wereldoorlog. De leerkrachten geven de geschiedenisles en bespreken de rechten van de mens.</p> <p>Door naar het jeugdjournaal te kijken en hierover in gesprek te gaan, leren de leerlingen de maatschappij beter begrijpen en bevordert dit hun gevoel van onderdeel ervan zijn.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - Gouden Weken - Schoolbrede vieringen en tradities - Leerlingenraad

Bovenbouw

Doel 1: De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.

	Bovenbouw Groep 7 - 8	Aanbod
Kennis	<p>Leerlingen weten wat hun inspiratiebronnen en drijfveren zijn. En hebben een beeld van hun eigen identiteit.</p>	<p>Methodes: Blink wereld A: Thema 3 - Altijd onderweg. (Leerlingen leren over emigratie van mensen, maar ook dieren en planten. Verschillende culturen en hoe je hiermee omgaat. En kijken naar hun eigen familiegeschiedenis.)</p> <p>Blink wereld B: thema 1 Fantastische families (Leerlingen krijgen kennis over belangrijke families in de geschiedenis en de rol van families.)</p> <p>Kwink les 5 - werken aan een positief zelfbeeld Kwink les 7 - kwaliteiten ontdekken en verder uitbouwen</p> <p>Kriebels in je buik SO. Dit zijn lessen over seksualiteit, relaties en eigen grenzen aangeven.</p> <p>Grenzen les - Wij zijn M. Een les waarin kinderen leren hoe ze grenzen kunnen aangeven en herkennen, door middel van kennisoverdracht en interactieve oefeningen.</p> <p>Activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Techniek en ICT lessen: hierdoor krijgen leerlingen een beter beeld van hun eigen identiteit. - Leerlingen maken een werkstuk over hun identiteit tijdens blok B van Blink in groep 7/8. <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gouden Weken - Schoolbrede vieringen en tradities
Vaardigheden	<p>Leerlingen weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen. En kunnen vanuit daar persoonlijke doelen en actieplannen voor zichzelf opstellen.</p> <p>Leerlingen kunnen onderzoek doen naar hun eigen culturele achtergrond en religie.</p>	<p>Methodes: Kwink les 5 - werken aan een positief zelfbeeld Kwink les 7 - kwaliteiten ontdekken en verder uitbouwen Kwink les 19 - Reflectie op persoonlijke groei</p> <p>Activiteiten: Door de techniek en de ict lessen zien we dat er leerlingen zijn die geïnspireerd raken en gemotiveerd raken om meer met deze talenten te doen. Ook de leerlingen die minder vaardig zijn, ervaren in de les dat hoe vaker je iets oefent hoe beter je in iets wordt.</p> <p>Leerlingen maken een werkstuk over hun identiteit gedurende blok B groep 7/8.</p>

Doel 1: De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.

	Bovenbouw Groep 7 - 8	Aanbod
		<p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Buitenspelen - Doelencirkel - Buitenspeelschema - Gouden Weken
Houding	<p>Leerlingen hebben zelfvertrouwen in hun capaciteiten en ambities.</p> <p>Leerlingen kunnen constructief omgaan met hun goede en minder goede eigenschappen.</p>	<p>Methodes: Kwink les 5 - werken aan een positief zelfbeeld Kwink les 7 - kwaliteiten ontdekken en verder uitbouwen Kwink les 19 - Reflectie op persoonlijke groei</p> <p>Activiteiten: Door de techniek en de ict lessen zien we dat er leerlingen zijn die geïnspireerd raken en gemotiveerd raken om meer met deze talenten te doen. Ook de leerlingen die minder vaardig zijn, ervaren in de les dat hoe vaker je iets oefent hoe beter je in iets wordt.</p> <p>Leerlingen maken een werkstuk over hun identiteit gedurende blok B groep 7/8.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Buitenspelen - Doelencirkel - PBS - TSO - Gouden Weken

Doel 2: De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn, met dieren en met de natuur.

	Bovenbouw Groep 7-8	Aanbod
Kennis	<p>Leerlingen kennen verschillende culturen, religies en denkwijzen. En kunnen hier overeenkomsten en verschillen tussen benoemen.</p>	<p>Methodes: Blink wereld A: thema 1- wereldsterren (leerling leert over verschillende belangrijke personen uit de geschiedenis) Thema 3 - Altijd onderweg. (leerlingen leren over emigratie van mensen. Verschillende culturen en hoe je hiermee omgaat. En wat migratieproblematiek is.)</p> <p>Blink lezen A: thema 1- voorleesboek wereldkinderen.</p> <p>Kwink les 6 - inleven in een ander en verschillen respecteren Kwink les 8 - Elkaars kwaliteiten kennen om zo de groep te versterken</p>

Doel 2: De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn, met dieren en met de natuur.

	Bovenbouw Groep 7-8	Aanbod
		<p>Kwink les 14 - Begrijpen waarom een ander bepaald gedrag laat zien.</p> <p>Activiteiten Tijdens de week tegen pesten wordt er in de klas extra aandacht besteed aan dit onderwerp. Er worden klassengesprekken over gevoerd. En de leerkracht stemt zijn taalgebruik en visualisatie af op de behoefte van de klas.</p> <p>Rondom de dag tegen racisme en discriminatie wordt er in de bovenbouw een les gegeven over discriminatie. Door middel van groepsactiviteiten leren kinderen meer over elkaar en wat het betekent om iets niet te mogen/kunnen vanwege geloof, huidskleur of seksuele geaardheid.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schoolbrede vieringen en tradities - Gouden Weken
Vaardigheden	Leerlingen kunnen zelfstandig en respectvol in gesprek met mensen die anders denken/zijn.	<p>Methodes: Kwink les 6 - inleven in een ander en verschillen respecteren Kwink les 8 - Elkaars kwaliteiten kennen om zo de groep te versterken Kwink les 14 - Begrijpen waarom een ander bepaald gedrag laat zien</p> <p>Activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gastlessen bureau HALT en EPJO - Door na het jeugdjournaal met elkaar in gesprek te gaan over onderwerpen in het nieuws, leren de leerlingen respectvol een gesprek te voeren ook met klasgenoten die ergens anders over denken. <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - Buitenspelen - Schoolbrede vieringen en tradities - Gouden Weken - Leerlingenraad
Houding	Leerlingen zijn aardig voor mensen die anders zijn.	<p>Methodes: Blink wereld B: Thema 2 - filmles. (De leerlingen zien een film over verlies van een ouder. En gaan hierover met de klas in gesprek)</p>

Doel 2: De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn, met dieren en met de natuur.

	Bovenbouw Groep 7-8	Aanbod
		<p>Kwink les 6 - inleven in een ander en verschillen respecteren Kwink les 8 - Elkaars kwaliteiten kennen om zo de groep te versterken Kwink les 14 - Begrijpen waarom een ander bepaald gedrag laat zien</p> <p>Activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gastlessen bureau HALT en EPJO <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - Buitenspelen - Schoolbrede vieringen en tradities - Gouden Weken

Doel 3: De leerlingen zijn zich bewust van hun gedrag en kunnen de juiste keuzes maken voor zichzelf en voor hun omgeving.

	Bovenbouw Groep 7-8	Aanbod
Kennis	<p>Leerlingen kennen de normen en waarden binnen de samenleving.</p> <p>Leerlingen weten waarin de online wereld verschilt van de echte wereld. Leerlingen kennen de consequenties van negatief online gedrag.</p>	<p>Methodes: Blink wereld A: Thema 3 - Altijd onderweg. (leerlingen leren over emigratie van mensen, maar ook dieren en planten. Verschillende culturen en hoe je hiermee omgaat.) Thema 5A - Reis de wereld rond. (les 3 over de grens)</p> <p>Activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gastlessen bureau HALT en EPJO <p>Tijdens de week van mediawijsheid worden er in de klas lessen gegeven over dit onderwerp. Daarnaast wordt er in de klas met elkaar of iedere leerling individueel een test gedaan waarbij de leerling inzicht krijgt in zijn mediagebruik. Hierbij wordt er gekeken naar lichamelijk, energie, sociaal en metaal.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS
Vaardigheden	<p>Leerlingen houden zich uit eigen beweging aan de PBS regels.</p>	<p>Methodes: Blink lezen A: Thema 1 - leesclubboek 'Dagboek van een vlogger'. Blink wereld B: Thema 3 - Machtige media.</p>

Doel 3: De leerlingen zijn zich bewust van hun gedrag en kunnen de juiste keuzes maken voor zichzelf en voor hun omgeving.

	Bovenbouw Groep 7-8	Aanbod
	<p>Leerlingen kunnen inzien wat voor impact hun eigen gedrag heeft op een ander.</p> <p>Leerlingen kunnen online respectvol communiceren en hun eigen grenzen bewaken.</p>	<p>Kwink les 10: Leren verantwoordelijkheid te nemen voor eigen gedrag Kwink les 15: Persoonlijke grenzen aangeven en grenzen van de ander herkennen</p> <p>Activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gastlessen bureau HALT en EPJO <p>Door de samenwerkingsopdrachten bij ict en techniek leren de leerlingen hun grenzen aangeven en respectvol communiceren. Doordat de leerlingen in de ict-les robots moeten programmeren, en dit niet goed gaat als ze niet goed samenwerken, merken ze de impact van hun gedrag.</p> <p>Als de leerlingen in groep 8 zelf een gymles gaan geven, moeten ze alle leerlingen met respect behandelen. Ze ervaren ook hoe het is om niet altijd respect te krijgen (leerlingen die door de les heen praten) en hoe je ook hierin respectvol kan blijven.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - TSO - Gouden Weken
Houding	<p>Leerlingen kunnen omgaan met feedback van een ander.</p> <p>Leerlingen kunnen zich inleven in een ander en zo in hun gedrag rekening houden met een ander.</p>	<p>Methodes:</p> <p>Blink wereld A: Thema 1 - Bente's stem. (kinderen gaan zich inleven in een ander en geven hun mening), Thema 3 - Altijd onderweg. (leerlingen leren over emigratie van mensen, maar ook dieren en planten. Verschillende culturen en hoe je hiermee omgaat.) Thema 4 - De experimente keuken - de film les. (leerlingen zien een film over een jongen die rauw voedsel eet. Ze kunnen hier respectvol over praten.)</p> <p>Blink wereld B: Thema 3 - Machtige media - les 3 overal soaps. (cultuur in een land adhv soaps. Hierbij wordt er gekeken naar maatschappelijke onderwerpen) Thema 4 - Oorlog en vrede- les 3 keiharde keuzes. De leerlingen leren zich in te leven in de kinderen van de tijd van de oorlog. Hoe zouden zij hiermee omgaan.</p> <p>Blik lezen A - Thema 1 - Les Vincents emotionele achtbaan. (Leerlingen leren zich in te leven in emoties van anderen dmv teksten.)</p>

Doel 3: De leerlingen zijn zich bewust van hun gedrag en kunnen de juiste keuzes maken voor zichzelf en voor hun omgeving.

	Bovenbouw Groep 7-8	Aanbod
		<p>Kwink les 10: Leren verantwoordelijkheid te nemen voor eigen gedrag</p> <p>Activiteiten Als de leerlingen in groep 8 zelf een gymles gaan geven, moeten ze alle leerlingen met respect behandelen. Ze ervaren ook hoe het is om niet altijd respect te krijgen (leerlingen die door de les heen praten) en hoe je ook hierin respectvol kan blijven.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - Check-in - Gouden Weken - Leerlingenraad

Doel 4: De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.

	Bovenbouw Groep 7-8	Aanbod
Kennis	<p>Leerlingen weten hoe de Nederlandse democratie en rechtsstaat werkt.</p> <p>Leerlingen kennen andere staatsvormen dan een democratie.</p>	<p>Methodes: Blink wereld A: Thema 2 - Stem op mijn partij. Thema 3 - Altijd onderweg. (leerlingen leren over emigratie van mensen, maar ook dieren en planten. Verschillende culturen en hoe je hiermee omgaat.)</p> <p>Blink wereld B: Thema 3 - Machtige media. Thema 4 - Oorlog en vrede. (kinderen leren over democratie en dictatuur en over de EU)</p> <p>Blink lezen A: Thema 2 - voorleesboek - De zweetvoetenman. (boek over rechtszaken & wetten)</p> <p>Activiteiten: Lessen over de verkiezingen wanneer die zijn. Hierdoor krijgen leerlingen inzicht in hoe ons democratisch stelsel werkt en wat de plannen zijn van verschillende politieke partijen.</p> <p>Rondom Prinsjesdag zijn er een aantal lessen die in de bovenbouw gegeven worden. Hier leren de kinderen over</p>

Doel 4: De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.

	Bovenbouw Groep 7-8	Aanbod
		<p>de democratie, stemrecht en het politiek spectrum en leren jouw eigen mening te geven.</p> <p>Dag van de rechten van het kind. De leerlingen krijgen een les gemaakt door Unicef. Ze leren over hun eigen rechten en denken na over kinderrechten wereldwijd.</p> <p>Het kijken naar het jeugdjournaal zorgt ervoor dat de leerlingen in aanraking komen met thema's van de democratie en ook staatsvormen zien waarbij er geen democratie is. Door hierover in gesprek te gaan wordt de kennis van de leerling verbreed.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schoolbrede vieringen en tradities - Leerlingenraad
<p>Vaardigheden</p>	<p>Leerlingen kunnen vertellen welke politieke partij bij hen past en waarom.</p> <p>Leerlingen kunnen vertellen wat de voor- en nadelen zijn van leven in een democratie vs. andere staatsvormen.</p> <p>Leerlingen kunnen opkomen voor hun rechten.</p> <p>Leerlingen kunnen op een democratische manier als klas keuzes maken en hierbij rekening houden met minderheden.</p>	<p>Methodes:</p> <p>Blink wereld A: thema 2 - Stem op mijn partij. (leerlingen geven hun mening over morele dilemma's)</p> <p>Blink wereld B: thema 4 - Oorlog en vrede. (kinderen leren over democratie en dictatuur)</p> <p>Blink lezen A: Thema 2 - voorleesboek - De zweetvoetenman. (boek over rechtszaken & wetten)</p> <p>Activiteiten:</p> <p>Lessen over de verkiezingen wanneer die zijn. Hierdoor krijgen leerlingen inzicht in hoe ons democratisch stelsel werkt en wat de plannen zijn van verschillende politieke partijen.</p> <p>Het kijken naar het jeugdjournaal zorgt ervoor dat de leerlingen in aanraking komen met thema's van de democratie en ook staatsvormen zien waarbij er geen democratie is. Door hierover in gesprek te gaan wordt de kennis van de leerling verbreed.</p> <p>Als de leerlingen in groep 8 zelf een gymles gaan geven, moeten ze hierbij een les bedenken waarbij ze rekening houden met al hun klasgenoten. Niet alleen de 'meerderheid' wil voetballen, maar ook een activiteit doen waar andere kinderen zich comfortabel bij voelen.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Leerlingenraad

Doel 4: De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.

	Bovenbouw Groep 7-8	Aanbod
		<ul style="list-style-type: none"> - Buitenspeelrooster - PBS: beloning kiezen
Houding	<p>Leerlingen behandelen mensen met respect.</p> <p>Leerlingen voelen zich onderdeel van de Nederlandse samenleving en willen hierin participeren.</p>	<p>Methodes: Blink wereld: Thema 2A stem op mijn partij.</p> <p>Activiteiten: Lessen over de verkiezingen wanneer die zijn. Hierdoor krijgen leerlingen inzicht in hoe ons democratisch stelsel werkt en wat de plannen zijn van verschillende politieke partijen.</p> <p>Rondom 4-5 mei worden er lessen gegeven over de gebeurtenis van de 2e wereldoorlog. De leerkrachten geven de geschiedenisles en bespreken de rechten van de mens. Voor de bovenbouw wordt het 4/5 mei boekje besteld. Hierin leren de kinderen alles over de gebeurtenissen van de 2e WO.</p> <p>Als de leerlingen in groep 8 zelf een gymles gaan geven, moeten ze alle leerlingen met respect behandelen. Ze ervaren ook hoe het is om niet altijd respect te krijgen (leerlingen die door de les heen praten) en hoe je ook hierin respectvol kan blijven.</p> <p>Onderdelen schoolcultuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PBS - Jeugdjournaal kijken en bespreken - Schoolbrede vieringen en tradities - Gouden weken - Leerlingenraad

Bijlage 2: Concept evaluatie groeimap

Doelen Burgerschap Onderbouw

Hoe is het de afgelopen periode gegaan?

Kleur dat hieronder in.

	Wat vind jij?	zaadje	kiem	klein plantje	plant	bloem
doel 1	Ik kan iets over mezelf vertellen.					
	Ik kan positief over mezelf denken.					
doel 2	Ik kan stop zeggen.					
	Ik luister naar iemand die stop zegt.					
	Ik ben aardig voor iedereen					
doel 3	Ik houd mij aan de klassenregels.					
	Ik luister naar de juf/meester als ik word aangesproken.					
doel 4	Ik kan vertellen wat ik belangrijk vind.					
	Ik hoor bij de klas.					

	En de leerkracht?	zaadje	kiem	klein plantje	plant	bloem
doel 1	Ik kan iets over mezelf vertellen.					
	Ik kan positief over mezelf denken.					
doel 2	Ik kan stop zeggen.					
	Ik luister naar iemand die stop zegt.					
	Ik ben aardig voor mijn vrienden.					
doel 3	Ik houd mij aan de klassenregels.					
	Ik luister naar de juf/meester als ik word aangesproken.					
doel 4	Ik kan vertellen wat ik belangrijk vind.					
	Ik hoor bij de klas.					

Doelen Burgerschap Middenbouw

Hoe is het de afgelopen periode gegaan?

Kleur dat hieronder in.

	Wat vind jij?	zaadje	kiem	klein plantje	plant	bloem
doel 1	Ik weet aan welke doelen ik wil werken.					
	Ik weet wat mijn sterke en minder sterke eigenschappen zijn.					
doel 2	Ik kan vertellen dat iedereen anders is en ik heb daar respect voor.					
	Ik ben aardig voor al mijn klasgenoten.					
doel 3	Ik kan reflecteren op mijn gedrag.					
	Ik kan rekening houden met anderen.					
doel 4	Ik kan uitleggen wat ik belangrijke rechten en plichten vind.					
	Ik voel me thuis in Nederland.					

	En de leerkracht?	zaadje	kiem	klein plantje	plant	bloem
doel 1	Ik weet aan welke doelen ik wil werken.					
	Ik weet wat mijn sterke en minder sterke eigenschappen zijn.					
doel 2	Ik kan vertellen dat iedereen anders is en ik heb daar respect voor.					
	Ik ben aardig voor al mijn klasgenoten.					
doel 3	Ik kan reflecteren op mijn gedrag.					
	Ik kan rekening houden met anderen.					
doel 4	Ik kan uitleggen wat ik belangrijke rechten en plichten vind.					
	Ik voel me thuis in Nederland.					

Doelen Burgerschap Bovenbouw

Hoe is het de afgelopen periode gegaan?

Kleur dat hieronder in.

	Wat vind jij?	zaadje	kiem	klein plantje	plant	bloem
doel 1	Ik kan werkstuk maken over mijn eigen identiteit.					
	Ik heb vertrouwen in mezelf.					
	Ik weet hoe ik mijn goede en minder goede eigenschappen kan inzetten.					
doel 2	Ik ben respectvol naar mensen die anders zijn of denken dan ik.					
doel 3	Ik houd mij aan de PBS regels op school.					
	Ik geef mijn eigen grenzen goed aan.					
	Ik houd rekening met een ander.					
	Ik kan omgaan met feedback van een ander.					
doel 4	Ik weet wat een democratie is.					
	Ik kan opkomen voor mijn rechten.					
	Ik voel me thuis in Nederland en wil iets bijdragen aan de samenleving.					

	En de leerkracht?	zaadje	kiem	klein plantje	plant	bloem
doel 1	Ik kan werkstuk maken over mijn eigen identiteit.					
	Ik heb vertrouwen in mezelf.					
	Ik weet hoe ik mijn goede en minder goede eigenschappen kan inzetten.					
doel 2	Ik ben respectvol naar mensen die anders zijn of denken dan ik.					
doel 3	Ik geef mijn eigen grenzen goed aan.					
	Ik houd rekening met een ander.					
	Ik kan omgaan met feedback van een ander.					
doel 4	Ik weet wat een democratie is.					
	Ik kan opkomen voor mijn rechten.					

	Ik voel me thuis in Nederland en wil iets bijdragen aan de samenleving.					
--	---	--	--	--	--	--

Bijlage 3: schooldoelen & kerndoelen

Wij hebben als school kennisgenomen van de actualisatie van de kerndoelen op het gebied van burgerschap. Wij hebben ervoor gezorgd dat onze eigen doelen en het aanbod dekkend zijn wat betreft de kerndoelen. Wij zullen natuurlijk de ontwikkelingen op dit gebied op de voet volgen en ons burgerschapsbeleid daarop aanpassen.

De kerndoelen burgerschap zijn:

Overzicht kerndoelen burgerschap

Domein	Democratische oefenplaats
Kerdoel 19	De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats A Sociale en maatschappelijke competenties
Domein	Samenleven in een democratische rechtsstaat
Kerdoel 20	De leerling leert over samenleven in een democratische rechtsstaat A Basiswaarden van de democratische rechtsstaat B Diversiteit in de samenleving
Domein	Vormgeven aan democratische en maatschappelijke betrokkenheid
Kerdoel 21	De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid A Democratische betrokkenheid B Maatschappelijke betrokkenheid

Per einddoel burgerschap van de Gerhardschool wordt er aan de volgende kerndoelen gewerkt:

- 1. De leerlingen beschikken over een gezond zelfbeeld. Ze weten wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.**
Kerdoel 19A Sociale en maatschappelijke competenties
- 2. De leerlingen kunnen respectvol omgaan met mensen die anders denken of anders zijn.**
Kerdoel 19A Sociale en maatschappelijke competenties
Kerdoel 20A Basiswaarden van de democratische rechtsstaat
Kerdoel 20B Diversiteit in de samenleving

3. De leerlingen zijn zich bewust van hun gedrag en kunnen de juiste keuzes maken voor zichzelf en voor hun omgeving.

Kerdoel 19A Sociale en maatschappelijke competenties

Kerdoel 20A Basiswaarden van de democratische rechtsstaat

Kerdoel 20B Diversiteit in de samenleving

Kerdoel 21B Maatschappelijke betrokkenheid

4. De leerlingen hebben kennis over de Nederlandse samenleving, rechtsstaat en democratie en kunnen daarin participeren.

Kerdoel 19A Sociale en maatschappelijke competenties

Kerdoel 20A Basiswaarden van de democratische rechtsstaat

Kerdoel 20B Diversiteit in de samenleving

Kerdoel 21A Democratische betrokkenheid

Kerdoel 21B Maatschappelijke betrokkenheid